

ФІЛОСОФСЬКА ЛІРИКА ФРАНКА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІРИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ БОГДАНА ТИХОЛОЗА¹

Коли автор «Буття і часу» стверджував, що філософія і поезія стоять на протилежних вершинах, але промовляють одне й теж, Франкову філософську поезію уже вивчали напам'ять. Тогочасні реципієнти вдячно резонували творчому генієві українського письменника-мислителя, проте робили це по-різному, залежно від особливостей своєї читацької психології. Емоційно-кордоцентричні натури, наче кисневу необхідність, «ковтали» щедри плоди українського генія. Ті ж, хто тяжів радше до раціонального, аніж емоційного сприйняття його творчості, відшукували у текстах Івана Франка не лише мистецьку сутність (есенцію), але й уміло засекречене та укорінене в слові авторське «я» (ego).

Добряче оброблена нива у постфранковий період відтак не може не радувати. Ефект евристичного метелика щораз бажаніше дається взнаки, а написане українським Мойсеєм уже не один десяток років відлунює дослідницьким буревієм в екзистенціях мислячих індивідів. Зокрема – науковців.

Сучасне франкознавство, на щастя, рясніє не одиничними та однобічними, у порівнянні з давнішими дослідженнями, монографіями знавців Франкового поетичного універсуму (Б. Бунчук, Ю. Клим'юк, В. Корнійчук, М. Ткачук тощо), однак жодна з них, як нам відомо, не вичерпує потреби фундаментального та ґрунтового аналізу філософської лірики Івана Франка. Маємо право констатувати, що першість у науково-дослідницькому осмисленні згадуваного сектору поетичного доробку генія має львівський учений Богдан Тихолоз – автор ключового поки що «мегаопусу» (і сподіваємося, не останнього) – монографії «Філософська лірика Івана Франка: діалектика поетичної рефлексії».

Усупереч нечисленним (однак перманентно наявним) намірам окремих псевдофранкознавців розтлумачити філософську поезію Франка у не в міру засуб'єктизованому світлі (коли власна тінь обмежує свободу світла), викривити й деформувати його ліричну іпостась (особливо коли ключовим аспектом дискурсу стає не з'ясований до кінця вплив на автора інфернальних сил), Богдан Тихолоз у власних наукових студіях все ж намагається опосередковано, через текст (контекст, інтертекст), зазирнути в душу великого Франка. Останній для дослідника є насамперед людиною і тільки опісля поетом і лірофілософом. Відкидаючи неправомірні «ізмми», що їх ревно нав'язувала Франкові радянська критика, учений прагне декодувати незнаного й не(в)пізнаного досі Франка. Це той Франко, який залишився непоміченим

---

¹ Тихолоз Б. Філософська лірика Івана Франка: Діалектика поетичної рефлексії: Монографія / Богдан Тихолоз; НАН України; Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка; Львівський національний університет імені Івана Франка; Міжнародна асоціація франкознавців; Наук. ред. та авт. післям. В. С. Корнійчук. — Львів, 2009. — 319 с. — (Франкознавча серія. Вип. 12).

навіть для академіка Олександра Білецького. Це – Франко-креатор глибоких філософських рефлексій над вічними проблемами й загадками життя.

Пройшовшись поетовою «долиною болю», проаналізувавши філософську лірику в контексті світоглядно-естетичної еволюції Івана Франка, починаючи від поетичного філософування доби «романтичного ідеалізму» й закінчуючи філософськими підсумками лірики «катастрофи й катарсису», Богдан Тихолоз відкрив читацькому загалу не гордого і непорушного Франка-«Каменяра», більше подібного на монумент, ніж на живу людину, і не буремно-неспокійного Франка-революціонера, якого нам настійно рекомендує дехто з попередніх дослідників, а Франка-особистість у його складних морально-психологічних пошуках та глибоких, іноді суперечливих роздумах, Франка, у якому боролись життя і смерть, Ерос і Танатос, добро і зло, світло і темрява, оптимізм та песимізм.

Філософська лірика Франка, на думку Тихолоза-дослідника, – це лірика «трагічного оптимізму», зрозуміти яку – значить поставити Франкові ще один – і, мабуть, найкращий – пам'ятник. Хай і подумки. Про себе. І якщо свідомий українець не вдаватиметься до сухого, бездумного запам'ятовування Франкових текстів, формалізм мислення буде подоланий. А Франко відтак лишатиметься не об'єктом для вивчення, а вербальним суб'єктом, котрого можна, пірнувши у «морські глибини» його спадщини, бодай частково пізнати й з котрим варто вічна-віч мовчати.

Дослідницька візія Богдана Тихолоза – не більше, ніж усамітнення з Франковим генієм й не менше, як усерйознена здатність читати. Читати глибоко, проникливо, вдумливо, професійно. Сам же автор влучно називає книгу «лише особистим досвідом сапопізнання через діалог з Франком, із його духом, із його поезією».

Книга Богдана Тихолоза «Філософська лірика Івана Франка: діалектика поетичної рефлексії» була відзначена премією ім. Сергія Єфремова (2010), отримала спеціальну відзнаку голови Львівської обласної державної адміністрації на 16 «Форумі видавців у Львові (2009) та посіла третю позицію в XI Всеукраїнському рейтингу «Книжка року 2009» у номінації «Хрестоматія — Літературознавство».

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B7_%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_-_cite_note-20

Вероніка Полончак